

NYÁRI IDILLIKUS DOMBOKON

A. E. HOUSMAN

Nyári idillikus dombokon
Andalító a folyó hömpölygése,
Távolról hallom a kitartó dobogást
Dübörög, mint álombeli zajongás.

Távol és közel, halkán és hangosan
A Föld útján,
A föld ételévé válva,
Katonák menetelnek, mindegyre a halálba.

Kelet és Nyugat mezőn felejtett fiai,
Elesett bajtársak elszíneződött csontjai,
Bájos fiúcska már halott és hitvány,
Senki, ki életre keltse.

Messziről hív egy üvöltő harsona,
A magasból sikoltó fuvola válaszol,
Asszony, vigyél magaddal, feltámadok.

SZABÓ Anikó fordításai

*

A FIATALSÁGRÓL ÉS AZ ÖREGSÉGRŐL

JOVAN DUČIĆ

Senki sem hiú a fiatalságára, és nem is érzi magát egészen boldognak azért, mert fiatal; ellenkezőleg, mindenki boldogtalan is, kétségbeesett is, amikor öreg. Eszerint mondhatni, hogy a boldogság érthetetlen, csak a szerencsétlenségek nyilvánvalóak. A lényeg az azonban, hogy a fiatalság nem tudja, hogy mi a vének nyomorúsága, mint ahogy jól tudjuk idősebb korunkban, mi volt az ifjúság boldogsága. Ezért az emberek a vénséget saját nyomorukként, a nők pedig saját szégyenükként élik meg.

A fiatalság boldogság és uralkodás; a testi szépség és lelki üdeség varázsa; a fizikai erő szépsége; a remény határtalansága; fényűzés a tervezésben, ezek

közül mind óriási és mérhetetlen, és mind valószínűnek látszik, még akkor is, ha lehetetlen. Ifjúság, túl gyakori és túl váratlan örömök; az optimizmus minden forrása nyitott; az álom igazság, a szerelem az élet fölé van helyezve. Ezek szándékok, melyek fele hősi, fele meg rabló. Az ifjú összeesküvő; a fiatal lány pedig lázadó. Minden keret szűk, és minden folyó átugorható. Minden ötlet elavult, és minden tekintély erőszak. Minden ember a másik vetélytársa, és minden boldogtalanság oka a szerelem.

Minden törvény zsarnok, és minden utópia ötlet. – Ez az ifjúság. De az élet a paradoxon, és olyan féktelenség az ábrándozásban azt teszi, hogy a dolgok az évekkel fokozatosan csökkennek, és végül az ember kétségbeesik, annál nagyobbba, amennyivel a fiatalsága teljesebb volt, és amennyire féktelen volt álma az életről. Az emberek többsége, akiknek fiatalsága szerencsétlen volt, azzal a hittel távoznak az életből, hogy csak ők voltak szerencsétlenek, de a szerencse mégis létezik. Ezzel szemben a legnagyobb része a nagyon szerencséseknak az életet úgy fejezi be, hogy azt hiszi, az élet komédia, az emberek meg komédiások.

Az időskor valóban a legrútább dolog a világon. Az aggság nemcsak az utolsó korszaka az emberi életnek, hanem az öregség betegséget is jelent. A vénember degenerált, a vénség pedig torz. A hajlott korú emberek akkora terhet jelentenek, hogy voltak népek, amelyek a bizonyos kort megéző véneket megkövezték, akár a boszorkányokat vagy a vámpírokat. A mi korunk igazságosabb. Egyébként manapság senkit sem tartanak öregnek. A fiatalság és az aggság mércéje ma kevésbé testi, mint szellemi elv. – Végül és szerencsére az öregség csak a buta emberek és a csúnya nők betegsége. Az okos emberek és a szép nők számára nem létezik aggság. Az okosnak nem szabad megöregedni, a szép nő nem tud megöregedni. Az értelem és a szépség csak változnak, de idővel nem sorvadnak el. Aki egyszer valóban fiatal volt, az nem válhat valóban vénné, mint ahogyan az ember, aki valóban okos, nem képes butává válni. Betegszabadsággal ez ember tönkremehet, de ez a fiatalokat is sújtja. Így Xenophón filozófus száz évig élt, Püthagorasz megközelítőleg ugyanannyit. Az isteni Platón is nagyon sokáig élt, mert kilencszer kilenc évet töltött be, mely az adott kor szerint a legtökéletesebb számok szorzata; nyolcvanegyedik életévét betöltve ez a bölcs a születésnapján halt meg. Ezért Platón esetét úgy tekintették, mint az élet és a halál tökéletességét. Még Szophoklész, a költő is kilencven évet élt, és százhusz tragédiát írt, de ezek közül csupán hetet őriztek meg. – A nemes dolgok nem korosodnak, csak megváltoztatják külsejüket, sokszor még szebbre. A szépségnek minden évada megvan, mint a természetnek, de nincs romlásideje, mint ahogy a természetnek sincs. Az arany nem avul, mert nemesfém; és a penteléji márvány sem, mert nemes ásvány; Platón nem öregszik, mert nemes szellem, ahogy Leliusz sem, mert nemes szívű.

A hajlott korban az ember arcán megmutatkozik a jellem és a lélek, mint ahogy egy hegy domborzata csak télen mutatkozik meg, amikor az erdő elveszíti lombzatát, és teljesen lemeztelenedik. Vannak arcok, melyek a vénséggel valami szent vagy bölcs, mások kínzott vagy beteges, ismét mások pedig állati vagy vadállati vonást kapnak. Ismerek gonosz emberket és gonosz nőket, akik arcán fiatal korukban nem tükröződött a jellemük, mert a fiatalság mindenkor és mindenben mérhetetlen szépség. De ugyanezek az arcok az öregségben undorító és irtózatossá alakot kaptak, vonásaik rosszindulatúvá, tekintetük gyilkossá vált. Így a természet is és az érzelmek is csak az öregségben kapják meg a nyitott és világos kifejezésüket. Okos és nemes lelkű emberek csodálatos bácsik lesznek, akikkel öröm kapcsolatba kerülni. Valaki megöregszik, mint az arany és a márvány, de valaki úgy vénül meg, mint a cipő. Amikor a közönséges ember megvénül, csúffá változik. Ezért a hajlott kor tükörként mutatja be, mi volt az ember belülről egész életében, még akkor is, ha a fiatalság álarca takargatta az egész torzságot, amely mögötte lapult.

Nagyon bölcsnek kell lenni ahhoz, hogy csúfság nélkül öregedhessünk meg, és gonoszság meg szomorúság nélkül – ez a három végzetes dolog együtt jár. Még arra is van módszer, hogy sohasem öregedjünk meg: államokat, nőket és könyveket kell váltani; vagy legalább egyet ez a három közül. Különösen a tőlünk fiatalabbak társaságában kell tartózkodni. Az idősek sűrűn beszélgetnek a betegségről és a halálról, leginkább álmatlanságról és a rossz emésztésről; a fiatalok a nőkről, a harcokról és állandóan új tervekről és szándékokról, mindenről, ami az öregek számára már régen nem létezik. Az aggastyánokat a családjukban a gyerekek fiatalítják meg, de az egyedülálló öregeket csak a társaság fiatalíthatja meg. Szerencsétlenség bevárni az öregkort fiatalkori szokásokkal, amelyekre már nincs erő, és amelyhez már nincs joguk. Ezért kell már korán kigondolni egy szenvedélyt az aggkorra akkor is, ha az csak egy tudomány vagy szeszély. Mindenképpen a hasonló korú öregekkel való barátkozás, betegekkel való barátkozás. Az ember megöregszik az öregeket hallgatva, és beteggé válik a beteget hallgatva.

Igaz, az évek sem fejezik ki pontosan az ember korát. Létezett a világon fiatalság és öregség már azelőtt is, mielőtt az emberek össze tudták volna számolni élet éveiket, és valószínűleg az olyan élet boldogabb volt. Egyébként valaki jól mondta: ha nem lennének számok, nem tudnánk, hány évesek vagyunk. Mert a fiatalság és az öregség nem ugyanazt jelenti minden embernek; sokan vannak, akik a gyermekkorról sem tudtak, a fiatalságról sem, vagy a vérmérsékletük vag az átélt keserűségek miatt. Azért az emberek nem egykorúak, akkor sem, ha egyidősek. Léteznek fiatal aggastyánok, mint ahogy van sok öreg ifjú.

Az ember addig nem érzi magát öregnek, amíg a szülei élnek. Azután másképpen érzi magát korosnak az ötven körüli ember, akinek gyermekei is vannak, és másképpen a szintén ötven körüli ember, akinek nincsen gyermeke. Az öregség érzete sokszor ezért nincs meg abban az emberben akkor sem, ha utoléri a hajlottabb kor, és akkor sem, ha a test végre már fáradni kezd. Vannak emberek, akik egy belső erő folytán nem akarnak öregek lenni, mint ahogy mások nem ismerik el, hogy betegek. Az ilyenek valójában soha nem vének, csak tehetetlenek, és nem betegek, csak erőtlének. A modern művelt ember mind kevésbé ismeri el az öregséget, mert a saját életét inkább lelki mércékkel méri, nem fizikai képességekkel. Ezért a mai Európában inkább idősebbek uralkodnak, ellentétben a régi Rómával.

SZILÁGYI Miklós fordítása

Zsáki István: Kísérletek, olaj